

Hirdetési díjak:

Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 3 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben : Oppelik Alajos (Wollzeile 22.) Haasenstein et g. (A Wallfischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau.

Nyiltéri czikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Előfizetési díj.

Videkre postán vagy helyben házhoz hordva

Egész évre	15 frt.
Félévre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy óra helyben	1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Főtér 4-ik szám hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESBB CZIKKEK DIJAZTATNAK.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

„KELET“

politikai és közgazdasági napilap

1875. második negyedére.

A „Kelet“ előfizetési ára:

Félévre	8 frt
Negyedévre	4 „
Egy óra	1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 7 kr.

A megrendelések legcélszerűbben postai utalvánnyal alólírt könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Stein János

„Kelet“ kiadója.

Kolozsvár, 1875. jun. 19.

△ A tisztelt olvasó, ki nyugalmas otthonjában egész kényelemmel veszi a lapokat kezébe s a delutáni álom szállás-mesterül használja a szegény újságíró vezérezikéjét, el nem gondolja, sokszor minő áldozatok árán szerzünk meg egy-egy leader-tárgyat. Mint az igaz gyöngy a kagyló kin-szültötte — hogy igazat mondjunk — e czikk is — ha nem is szívünk vérenek, de legalább is egy elvesztett órának árja.

Hogy ne! mikor előbb el kelle olvasnunk báró Orbán Balázs és Lázár Ádám beszámoló iratát, el mindkettőnek program-beszédét, el a marosvásárhelyi tudósítasokat s csak ugy foghatánk e néhány sor megírásához.

De még ez hagyján, ha aztán egy pár jó szemet találtunk volna a tömөntelen alomban s így elmékedési tárgyat nyerhettünk volna belőle, de mikor mind-csak a régi nota töredékein kelle magunkat végig kűzdeni, majdnem abba a veszedelembé esvén, hogy az álom, mielőtt a czikk közvetítésével az olvasóig ért volna, minmagunkat fogjon el. Mert a só-árának leszálálása, a dohánymonopolium eltörlése, a pénz- és vér-adó terhe alatt roskadozó polgárok, az átkoz közösűgy, a

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

Egy képviselő naplója

az erdélyi 1834-diki országgyűlésről.

Egy érdekes, történelmi becsesl biró naplót mutatunk be itt olvasóinknak. A kéziratot, melyből azt közöljük, Sylvester Domokos ur mentette meg egy fűszerkereskedésben, hol talán sok más történelmi okmány módjára, ez is paprika és borstakarónak volt szánya. A napló az 1834-iki országgyűlésnek rövid, de tárgy-hű történelmét a korhoz illő, nem mindennapi észjárásról tanuskodó észrevételek kíséretében foglalja magában, kiegészítésképen még br. Wesselényi Miklósnak a napló betitlása tárgyában Küküllőmegye követéhez, Kósa Zsigmond-hoz intézett levelét; ugyancsak Wesselényinek az országgyűlésen a királyi leirat tárgyában mondott két beszédét és Kossuth Lajosnak „az országgyűlési tudósítások utolsó számjához“ írt toldaléka-másolatát tartalmazza. A kézirat már korábban beküldetett a „Kelet“ szerkesztőségéhez, mindez ideig azonban nem tudhatuk meg, hogy ki lehet a napló szerzője, annyi azonban magából a naplóból kiválk, hogy azt a Wesselényi vezérlete alatt levő ellenzék egyik kiváló tagja írta, sőt a Wesselényi és a napló stíljának nagy hasonlatosságánál fogva nem valószínűlőn, hogy maga Wesselényi, talán pótálásán az országgyűlési

független Magyarország, sat. már olyan frázisokká változtak a báró Orbán és Lázár-szabásu politikusok szájában, s a régi jó időkben annyiszor szembe néztünk etételekkel, hogy ha a követjelölt uraknak nincs egyéb mit tenniök, de mi nyugodt szívvel elengedhetjük t. olvasóúknak azt a megpróbáltatást, hogy itt mind sorra vegyük e frázisokat s polemiaába elegyedjünk, most már talán századikszor, a szélbal hőseivel.

És minket már az nem alteral, hogy a hazafiság kizáró tulajdonosaiul, e beszédekben, a közjogi ellenzék hívei vannak kiállítva, mig mi esupa konczesök, köpeny-forgatók vagyunk, kik hazánk ezredéves jogait alku tárgyává tettük, államiságát eljásztuk; kik zsebünk és gyomruk igényeire figyelünk, sat. Ahoz is untig hozzászokhattunk, mit a másik honmentő burkolva ígéret, hogy ha független párti képviselőt választanak a „szeretett polgáritársak“, kevesebb adót fognak fizetni — szóval, semmi olyan az egész rengeteg szóhalmazban, a mi akár tartalmánál, akár formájánál fogva igényt tarthatna a figyelemhez.

Hanem egy általános resultatnmot még is meritettünk ebből a huszonötezer betüből, s ez az, hogy mintha magok ezek a jó urak is kezdenék megszokalni az olesó dicsőséget s már-már csak is a hi-reért eséplik azt a régi szalmát. Legalább oly lanyhán és halványan ismétlik a verki ősmert dajnáit, maga az egykor oly vérmes báró Orbán is annyival csendesebb hangokat penget, hogy szinte reménykedni kezdünk jobb utra térésük iránt. Sőt Lázár Ádám már-már hajlandónak mutatkozik arra is, hogy belenyugodjék a kiegyezés tényeibe s az ellenzék feladataként azt jelöli meg, hogy a kiegyezési törvény szigorú megtartását kell ellenőriznie. Öntudatosan és szándékosan volt é ez mondvá, vagy pedig csak tévedésből síklott a nemes szónok e tőrré: nem tudhatjuk, de azt hisszük, magok a független urak is belátják, hogy a számukra egykor bokrosilag termett babér száradóban van. Im, Orbán Balázs már nem vállalja el a maros-vásárhelyi jelöltséget, holott beszámoló beszéde egészen programyszerű s így hívókál tekinthető. Im Lázár Á. actiái is meglehetősen devalválódtak s van kilátás rea, hogy a szabadelvű párt hohnapi alakuló-gyűlése Maros-Vásárhelytt is lefegyverzi a közjogi ellenzékot s az új jelöltek: Dr. Knöpfler Vilmos és Borosnyai Pál, mint szabadelvű párti képviselők foglalják el helyüket az országházban.

naplónak, melynek kinyomatása nem engedtetett. Bárminő is legyen azonban származása, tartalmánál fogva méltó, hogy az utódok előtt ismertté legyen. Ime itt megkezdjük közlését:

A jelen országgyűlés.

A nemzetekre valamint az egyes emberekre, mindég elevenen ható példák, a kormánynak nemcsak törvény, sőt józan politika eleni önkényes nyomásai — egy magával elhitt bureaucratia erkölstelen, s egyszersmind gondolatlan kicsapongásai öbreszték fel hazánkat százados kábultságából, ott, hol, fájdalom! meszsze elkésés miatt, istenő a dicsőség! a „világ nagy része tanuságai szolgálatul állottak egy kis országban, mely, mint akis csupor, hamar forr — könnyű vala a hibáknak és bűnöknek, könnyen az innen eredett hiányoknak forrásait felfedezni, könnyű az ideákat terjeszteni. Azon hatalom előtt, mely az alkotmányos korlátokat szétörtö, az egyesek jogai többé bátorságban nem lehetnek, nem méltó szabadságra az, ki azon egyetlen egy intézettel, mely egyedül eszközölje annak, mit az ember lelke menyei szikrája a szabadság és boldogság képzétéért még itt az árnyékvilágban tehet, a polgári társaságot figyelmére nem méltatja, vagy annak szent templomában az önnön küzdésnek áldozik.

Magunkban kell kezdeni a jobbitást, a gondolatok csak könnyű kicsérélhetés, csak gyakori közlés által tisztíthatatnak s tökéletesíthetnek, az erőszak törvényes szokást, bármely hosszas vele való élés által, soha sem szül; melynek csak az önkéntes megegyezés lehet egyedüli fenállható alapja, a törvényte-

Természetes, hogy mi ezt óhajtuk, de nem csak azért, mivel pártunk érdeke ezt kívánja, hanem az önzés kedvéért is. Akkor legalább nem leszünk kénytelenek három év mulva megint végig olvasni a két nagy férfiun árkúsos enuntatioit.

Ugy legyen!

— A Magyarország és Ausztia között fennálló vámszövetség revisiójára vonatkozólag az osztrák kereskedelmi miniszter, a hozzája beérkezett vélemények alapján egy emlékiratot szerkesztett, mely a N. Fr. Pr. értesülése szerint e következő főbb pontokat tartalmazza:

„A vámtariffa újjaalakulását és Dalmatiának az általános vámtérületbe bevonását illetőleg a javaslat azt ajánlja, hogy e kérdések előleges tárgyalás végett egy osztrák-magyar vámerítkezlet elé lennének utasítandók, mely julius elején fog összejönni. A szabad kikötők és vámkülzetek megszűntetése tárgyában a magyar kormány már 1873-ban elvi hozzájárulását kijelentette, s az erről szóló törvényjavaslatok iránt az előmunkálatok már folyamatban vannak. Ezen reform tényleges foganatba vételét az emlékirat czélszerűségij kérdésnek tartja, s az osztrák területre nézve sem tartaná helyesnek e kérdést Magyarországra való tekintet nélkül megoldani.

Az egyes pontokra nézve a memorandum a következőket tartalmazza: II. Miután a kereskedelmi szerződések nem a két fél illető miniszteriumai, hanem a közös kormány által kötöttek, és pedig az összm monarchia nézve, a szerződések fenállása a közös vámtérület feloszlása esetében is biztosítva van. A IV. pont hoz: Azon elv, hogy vámkülzetek többé nem alakítandók, nem szükséges határozatot elismernést. Az V. czimnél az emlékirat a vámfelügyelők intézményének életbeléptetését sürgeti. VII. A bécsi dunaszabályozási munkálatokra és a vaskapunál történő műveletekre való tekintettel kívánatos ezeknek használatában az egész monbrehiát részesíteni s a Duna szabályozása tekintetében Pozsony és Gönyő között a mayyar kormányt bizonyos kötelezettségek elvállalására birni.

A XV. czimnél a házalás kérdésének megoldóra sürgettetik, mely iránt a magyar kormányhoz egy javaslat küldetett már át oly értelemben, hogy így a házalók végre-valahára a törvény általmában részesülhessenek. A XVI. czimnél az emlékirat a szabadalmak ügyére nézve egy közös hivatal felállítását sürgeti, hogy az e tekintetben jelenleg fennálló lassu ügymenet gyorsíttassék XIX. Az e szakaszban a szellemi és művészi tulajdon biztosítása tekinteté-

ben elvileg kimondott egyöntetű eljárás létrehozatala tekintetében eddig még semmi sem történt. Az emlékirat kérdi, mi törvéyes akadály van ily egyöntetű eljárásnak Magyarországon? A XXI. czimnél az emlékirat határozottan kikötetni kívánja, hogy időszakonként vám- és kereskedelmi értekezletek tartassanak.

Magyar lapok szemléje.

A „Pesti Napló“ szerint a horvátoknak csak egy uton lehet haladni, azon, melyet a kiegyezés Magyarországgal számukra kijelöl. A fehér lap ki van töltve s az írást, mely azon felszáradt és szentesítve lett, kitörölni többé nem lehet. Széttépni a szerződést lehet; ezt megkísérteni a törvényhozói teremben vagy a zágrábi kormánypolczról hitszegés, az utcákon zendülés. A királyi „szilárdnak“ nyilvánította az utolsó kiegyezést. Semmi új zaklatás ne zavarja meg a fennálló közjogi viszonyt consoli-datioját. „Nyugalmat“ kíván a felség Horvátországnak, hogy rendezett állapotok és a szükséges belreformok“ eszközölthessenek. Ezt óhajlja trónbeszédében a király: s hozzáteszi, hogy elvárja „a jövőndöbeli tartománygyűlések gyümölcsöző tevékenységét.“ Ha a fejedelem így szól, mit válaszolhat erre a horvát nemzet? nem egyebet, minthogy nem hallgatva Ma-kanecz és a szélsőbal izgató beszédeire, oly képviselőket válassz, kik Horvátországnak és nekünk a magyar-horvát alkotmány sértetlenségét garantírozzák.

Az „Ellenőr“ ugy találja, hogy most, nemcsak ez vagy ama kabinet létéről határoz a legközelebbi választás, hanem határoz azon pártalakulás felett is, mely üdvözölve lőn a nemzet lőriási többsége által, de még nélkülöző az alkotmányos működésre megkívántató leg-főbb felkeltet: szentesítését és megszilárdítását a parlament képviselőire való megbízatással. Nagyon furcsa követelés tehát az, hogy akkor, midőn az új szervezetre vonatkozólag kell nyilatkoznai és sorakozni, épen azon tisztviselők ne merjenek határozott állást foglalni, a kik a szabadelvű párthoz tartoznak. Pedig ilyen furcsa követelések vannak a főispánok irányában, kiklől úgy látszik az lenne szép dolog, ha a conservatív ellenzék kezére játszanának s legalább is közönbösen néznék a szabadelvű párt gyöngítésére történő korteskedést a hatósági tekintély köreiben. Azt kívánni, hogy a főispán s még az alispán is meg se mozduljanak, midőn látják a választások által országos szervezetet igénylő pártjuk ellen a mindenféle machinatioit: az képtelen követelés.

Az „Egyetértés és M. Ujság“ nem csodálja, hogy ama korszakot alkotó gyászesemény után, mely Tisza és Ghyecz párt, és elfordu-

lása által állott elő, a nép hite megröndült az értelmiség, az „urak“ iránt. A választási mozgalmak alatt örömmel tapasztalja, hogy a nép, mely mindig jó, tért foglal az egyenes uton, melyről nagy hirtelenséggel letereltetett, s mintegy erőszakkal lehuzatott. Mindig a nép volt a haza mentője, az ellenség legerősebb gátja; az ország terheinek leggazdagabb forrása. A vezetőkben csalatkozás által ütött irt ki kell pótolni, át kell venni a felvilágosítás munkáját, újra be kell plántálni az erkölcs, a jellem iránti lelkesedést, s a nemzeti irányban cselekvés munkájának sikerébe vetett hitet! E munka — mint állítja — immár folyamatban van. Inti a választó polgárokat, igyekezzének véleményeikben önállásra szert tenni, hogy a félrevezetés veszélyeitől megóvassanak s ha a nép felvilágosodván, kifejtji érzelmi és cselekvési erélyét: a haza — melynek létalapja a nép zömében fekszik — meg fog szabadulni az idegen érdekek lidérez nyomásaitól; és a mivelte nemzetek sorában méltán fog helyet foglalhatni a magyar nemzet is.

A „Kelet Népe“ constatalja, hogy eljött az idő, midőn szükséges hangsúlyozni a conservativismus eszméjét a külpolitikában is. Feleslegesnek tartja kiemelni, hogy a dőlsláv propaganda Ausztia-Magyarország dőlsláv tartományait szemelte ki legközelebbi működésének színhelyéül. Itt az alkalom, hogy az osztrák-magyar kormány szaktison politikájának ama veszélyes irányával, mely kedvezni látszott a dunai fejedelemségnek és a porta szláv alattvalói függetlenségj törekvéseinek. E politikai irány addig érthető volt, a mig a háboru vesztesége a combinatioi sorából nem volt kizárva. De most az újabb fordulat után, nincs hatalom, mely a békét megzavarni óhajtaná. Az osztrák-magyar monarchia, most sikeresen érvényesítheti történelmi missióját kelet felé. Mig maga a monarchia biztosan haladhat a consolidatio útján, kifejetheti institutioit, megerősítheti fenállásának alapjait: másfelől megköszíthet minden forradalmi elemet, mely déli s keleti határai körül üzi könnyelmű játékát. Érdekeink azt kívánják, hogy szomszédáságunkban életképes állami organismusok fejlődjenek, véget érjenek az ingadozások s a politikai és társadalmi bizonytalanság helyébe oly állapotok lépjenek, melyek a tartósság és maradan-dóság biztosítékait nyujtják.

A „Nemzeti Hírlap“ úgy találja, hogy Dalmatiában az történik a mi mindenütt és mindenkor történni fog ott, a hol a kormány egy parányi kisebbségre támaszkodik. Ausztriában nem kormányoznak, hanem tapogatódnak, néha tesznek véletlenül egy helyes, de sokkal többször bal lépést, teszik pedig ez utóbbit azért, mert a birodalmat nem ismerik. Ha is-

krajezárpolitikával eszközölni törekedő nehányok, kik törvénytelenségnek köszönvén fizetéseiket s bitorlott méltóságokat, mindent ké-szek valának előbb kockázra tenni, mintsem a törvény helyreállítás által lehető veszedelmeket eszközölni, mindkét részlől a harc nem kevés animositással folyt, egyfelől az igazság és törvényesség mély érzése, másfelől az önházon-keresés, szemtelenséggel párosulva edzették a szíveket s nemcsak idő alatt nyilvános lőn, hogy az érdekek sokkal ellenszegültebbek, mintsem hogy valamelyik fél tökéletes megbukásánál kevesebbről lehetne a szó.

Ily körülmények között következze el a rég óhajtott, sokszor kért s néhányszor ígért országgyűlése. A haza követeket küldött; emlékeztetőben eltiport szép jussainak, megalázott nemzeti méltóságunknak, elhervadt százados dicsőségünknek sirját; szívében buzgó hazafiságot, elszánt férfi akaratot vitt, feje a hazát s az újabb időben ért gyümölcsöskél termékeny világtapasztalásával gazdagulva jelenék meg. Innen következőndő tetteleges elvek felállítása eredett.

1-ör. Az országgyűlése maga-magában nem jótétemény s valamint azzá lesz, ha egyedül csak a törvényt véve sinormértékül, a mult és jelen szoros egybevetéséből teszi jövőndőre intézeteit, ugy egy eszes kormánynak egyedüli eszközzé válhat, mely által a gyenge nemzettel ön halálos ítéletét iratván, áldóntítheti annak szabadságát, életét az örök diplomatikai sirba.

(Folyt. köv.)

merték volna Dalmatiát, akkor nem vitték volna el az osztrák császárt oda az alkotmány megerősítésére, a kit azután a nép mindenütt, mint horvát királyt fogadott és ünnepelt; és nem adtak volna ily módon a Makanez-iadának tápanyagot, melyekből nekünk csinálják a fekete levest. Most alig hat hét múlva már érezzük a következményeket. Ha máskor az osztrák kormány a mi szomszédunkban tesz megingó politikai excurziókat, azt jelente be előbb Budán; a magyar kormány pedig kérje ki magának az ily „Freundnachbarlich“ experimentumokat.

BELFÖLD.

Gyulafehérvárt, 1875. év. jun. 16-án.

(A tázóltó egylet nyári mulatsága.)

Tekintetes Szerkesztő ur!

A gyulafehérvári önkéntes tűzoltó egylet jelen évi június 14-én a gróf Teleki-féle „prater“ nevű bereken nyári mulatságot rendezvén, ez alkalommal a szabadelvű párt követelőitjei is: államtitkár méltóságos báró Kemény Gábor és Szilágyi Dezső; valamint megyei főispán Zeyk Károly ó méltóságaik is az időtöltésben részt vettek.

A jó kedv nem hiányzott, és a népes mulatság csaknem reggelig tartott.

A bevétel 273 folt volt, miből levonva a 70 ftrra rugó költséget, 203 firt maradt az egyletnek tiszta jövedelme.

Megváltották jegyeiket méltóságos Szilágyi Dezső 50 firtal, méltóságos Br. Kemény Gábor 30 firt, főispán méltóságos Zeyk Károly és Nagy Prépóst méltóságos Lőnehárd Ferencz urak 5—5 firtal, apát és kanonok méltóságos Barts Ferencz, polgármester tekintetes Danfly Károly, főtisztelendő Elekcs Károly, Bíró Béla Molnár N. ügyvéd, tekintetes Halász Jakab, Klemens János, Mendel Manó, özvegy Baruch Gyuláné, Gromes Ágoston, özvegy Marmelsne, Knap Ede 1—1 firtal, ügyvédjelölt Czirlea Mihály, tanító Cserni Béla, Török Ferencz 60—60 krral.

Ezen szíves részvételt a tűzoltó-egylet melegen pártoló közönségnek és magas vendégeinknek, az egylet nevében forró köszönetemet nyilvánítom.

Az önkéntes tűzoltó-egylet

főparancsnoka
Kovács Elek.

Kolozsvár

sz. kir. város önkormányzati igazgatása, anyagi és szellemi állapota az 1874. évben.

(Kivonat Simon Elek polgármester jelentéséből.)

(Folytatás.)

A város malmái is ez évben lettek egy igen alkalmas vállalkozónak bérbe kiadva; ez azonban a bérlet kezdetén véletlenül elhalálozván, s örökösei a vállalat tovább folytatására képteleneknek nyilvánulván, a haszonbéri viszony feloldatott, s miután senki vállalkozó nem jelentkezett, a malmok házi kezelés alá vétettek.

A vadászati és halászati jogai, az első hat, az utóbbi három évre haszonbérbe adtak.

A város kulturális hivatása, csinósítása és anyagi jóléte előmozdítása tekintetéből több hiányzó nagyobb közművelődési terve lett ez évben a városi bizottság által elvileg elfogadva; mint például: az igazgatás megokasodott ágazatainak elhelyezésére már elegendő alkalommal nem bíró városház kiépítése, egy a korának megfelelő redoute épület, közágóhid, fő-, leány és polgári iskola; Hídelvén a nagy Szamosra egy új hid építése; a kajántólvölgyi utnak kiépítése, s több más középítkezések, melyek tüzetes megoldása azonban egy nagyobb szerű kölcsön nélkül kiviethetőnek a jelentékeny évi kiadások miatt nem találhatván, ez iránt véleményes javaslat fog előlegesen a városi bizottság elé beterjesztetni.

2.) Polgármester.

A törvény és szabályrendeletek szerint hatásköréhez tartozó minden ügyekben, mint a város első tisztviselője eljárni törekedett, első ki jegyzőkönyve szerint beérkezett 1241 ügydarab, melyek mind elintéztet nyertek.

3.) Tanács.

A tanácsnak volt a szervezés után 78 ülése, melyben elintéztetett összesen 2621 tárgy.

Az egész évben volt a tanácsnak a beadványi jegyzőkönyvek szerint 7390 ügyszáma, ebből elintéztetett 7086 darab, még pedig ülésen kívül mint folyó tárgy 4,465 szám, hátralékban maradt 307 szám, melyek természet szerint tárgyalás alatt levén később fognak végelintéztet nyerni.

Felemlítjük, hogy a régibb időkből több ügydarabok jöttek át, mint hátralékok; így keztem ezeket számbavétetni, az ily ügydarabok száma teszen 852-t, melyek az év folytat rendkívüli feldolgozással fognak elintéztetni.

4.) Számvizsgálók.

A felülvizsgáló bizottság 1874-ben ellátott 15 számadást, 20 kimutatást, és 55 fuvar- és dolgozóházi havi jegyzőkönyvet, melyek 24,578 drb. melléklettel voltak tanusítva.

A felülvizsgált számadások közül nyolcz

drb. házipénztári, két drb. városgazdai és öt drb. más kisebb számadás volt.

A hátralékban maradt 39 drb. számadás közül három drb. házipénztári, 18 drb. városgazdai, három drb. kaszármái és 15 drb. különböző kisebb számadások.

V.

Közbiztonság.

A) Városi rendészet.

Általános volt a panasz, hogy a városi rendészet a közvértékelés kívánalmának nem felelt meg; nem kutatom — mond a polgármester az okokat, melyek ezen panaszt igazolják, csak azt jelzem, hogy a városi rendéségi ügyek a szervezés kezdetén igen nagy rendetlenségben vétettek át, melyeknek tisztázása, levéltárának rebehozása igen sok időt vett igénybe. A rendésének két nevezetes tényezője nem lett a szervezéskor beállítva, t. i. a rendőrbíró, és annak írnoke. A közigazgatás menetére igen zsbibasztólag hatott, hogy a rendéségi igazságszolgáltatás, a kihágások ügyeknek felvétele és tárgyalása a városi rendészet kezépből kivéve, és a járásbíróshoz át téve volt. Ha rendet és jó közigazgatást kívánunk, ezen hatáskörbe a rendéséget vissza kellett állítani. Gátolta a pontos haladást az is, hogy egyik hivatalnok több mint három hónapig volt betegsége miatt kimaradva, kinek teendői hátralékban maradtak. Ma már a levéltár rendezve van, a rendőrbíró és írnoke beállítottak, a munkafelosztás megtörtént s ezáltal remélni lehet, hogy a várt javulás be áll, s a közegek oda fognak hatni, hogy köteleességük pontos teljesítése következtében városunkban a rendéségi állapotok végre minden tekintetben kielégítők legyenek.

A felsorolt hiányok dacára jelezhetem, hogy a rendészet a rendelkezése alatt állott erőhöz képest igyekezett hivatását betölteni.

A rendészet ügyei 1) vagy olyanok, melyek közvetlenül hozzá érkeznék be, s általa mint kizárólag hatáskörébe tartozók intéztetnek el; vagy 2) olyanok, melyek a közigazgatási tanács általi elintézés végett hozzá áttétetnek.

Az első nemű ügyek közül 1874. mártius 1-től december végéig a rendészetéhez beérkezett 5234 ügydarab, ezek közül elálltatott 4919 szám, függőben maradt 315 szám.

A külső rendészet fontos teendői közé tartozott a piaci rendészet, a város és piac tisztán tartása. — Megtett e tekintetben is a városi rendészet mindent, mi erejétől kelt; a város fogatai segedelmeztek, a házi pénztárból az utcaák tisztán tartására 380 firt, segély adatt. — De az ohajtott eredményt elérni csak úgy lehet ha a város polgárai egyenként is kötelemüknek ismerendik a rendéséget támogatni s a tisztasági rendetlenségektől mind magok tartózkodni, mind cselédjeiket vissza tartani; — az udvarokról kifolyó rondaságok, az utcákra kiöntött mosadék a tisztasági és közegészségi állapotot egyaránt veszélyeztetik; ezt megszüntetni, az egyesek erős akaratától különösen, nem pedig kizárólag a rendészet éber figyelmétől függ.

A szervezési szabályzat az eddig fennállott 11 városi tizedet, s ezeknek kapitányi hivatalait megszüntetvén, a városot öt kerületre osztotta: minden kerületnek külön kapitányt, jegyzőt adott s ezen közegeket, mint tisztviselőket a közigazgatás és közbiztonság teendőivel megbízta. A kerületi kapitányi tisztviselő, mint a néppel legközelebb érintkezésben álló közegek és a tanács és főkapitányi rendeletek végrehajtói, fontos köteleességet teljesítenek; azért működésük színtén említést tesz a jelentés. A kapitányok az általuk felvett ügyekről, és a hozzájuk bocsátott rendeletekről, azoknak teljesítéséről, rövid jegyzőkönyvet vezetnek, melyek időnként megvizsgálhatnák. Mindenik kerületben két városi rendőr levén alkalmazva, ezek a kapitánnyal vagy jegyzővel az éjjeli cirkálásokat végzik; a rendre csendre, tisztaságra felügyelnek, s kihágásokat észelve, azokat feljelentik.

(Folyt. köv.)

KÜLFÖLD

Kolozsvár, 1875. június 19.

A franciaia nemzetgyűlés pártmozgalmairól olyan híreket jelentenek, melyek ha igazak, a helyzetet igen komolyan tüntetik föl. A mint mondják, a monarchista elemek és pedig a jobboldal, a bonapartisták és a jobb-közép egy része, a Duclere-csoport, új koalíció alkott, mely az alkotmányozó törvények tárgyalását minden áron meg akarja hiusítani. Ha indítványaival kisebbségben találma maradni, a koalíció — hir szerint — nem veend részt a végső szavazásban. Minthogy a szabályok szerint az alkotmányozó törvények csak abszolút többséggel fogadhatók el, ezen tartózkodással a frondeurök azt remélik elérni, hogy abszolút többség nem fog létesülni s így a törvényeket sem lehet majd megkezavazni.

A köztársasági párt különben legközelebb nem jelentéktelen vereséget szenvedett. Az osztályok megalakulásakor a köztársasági párt jelöltjei a legtöbb osztályban megbuktak s felülnön sok bonapartista választatot; elnökké és jegyzővé. Ennek főoka abban keresendő, hogy a köztársasági párt tagjai hanyagságból, nem

jelentek meg az osztályokban. De a párt-tagnapelőtt a házban is súlyos vereséget szenvedett. A felsőbb közoktatásra vonatkozó javaslat tárgyalása közben azt indítványozta, hogy az akadémiai gradusok osztogatásának joga kizárólag az állami legfőbb tanintézeteknek tartassék fenn. Ez indítvány 769 szóval 323 ellen elvetetett.

A porosz képviselőház utolsó ülésén olyan jelenet játszhatott le, mely általános felűnést keltett. Windhorst a boni polgármesterre vonatkozó interpellációjá lett volna elintézendő s midőn a ház elnöke a szokásos módon azt kérdezte a jelenlévő belügyminiszteről, kíván-e az interpellációra válaszolni, Eulenburg gróf fölkel s következőket mondotta: „Az államkormány az interpellációra való választást megtagadja.“ A belügyminiszter ezen felelete igen kinos sensatiót keltett, mert évek óta nem volt rá eset, hogy a kormány az interpellációra való választ kereken és indokoltan nélkül megtagadta volna.

Az Arnim-pör tárgyalása a felebbviteli törvényszék előtt tovább folyt s be is fejeztetett. A tárgyalás semmi fontosabb mozzanatot vagy újabb tényt nem hozott föl. Az állami főügyész egy évi fogság büntetést kért vádlottá kimondani. A védők természetesen fölmentését kérték. A törvényszék június 24-én délután fogja az ítéletet kihirdetni.

Tanügy.

Miként lehetne középtanodáinkat ujjaszervezni?

Középtanodáink ujjaszervezési ügye — legalább törvényhozási uton — úgy látszik fenakadt, s így a mit e téren legközelebb várunk lehet, az egyes-ministeri rendeletek által fog elintéztetni.

A mi már minket illet, jóllehet első helyen leginkább óhajtottuk volna, hogy középtanodáink végleges szervezése országgyűlésileg eszközöltesék, mindamellett, méltányolva a helyzetet, mely égetőbb kérdéseket tolt előtérbe, belényugsunk a középtanodai törvényjavaslat ideiglenes elnapoltatásába is és feltétlenül helyesnek tartjuk, ha a közoktatásügyi miniszter úr addig is, míg középtanodáink ügye újabb az országgyűlés foruma elé kerül, legalább azon hiányokat és bajokat, melyek még ma is nagy kárára vannak középtanodai nevelésünknek, esetenként orvosolni ügyekszik.

Mivel azonban a tapasztalás minden időben igazolta, hogy az egyes rendeletek aikiában célba vet reformok csakis azon esetben vezettek üdvös eredményekre, ha a különálló rendeletek lehetőleg összefüggésben álltak egymással és a megelőzők mintegy előkészíteték a következőket, az okból mi is óhajtanók, hogy a közoktatásügyi miniszter ur a támogatására felállított közoktatásügyi tanács által minél előbb készíttette el egy tervet, mely szerint azután lassan, de biztosan eszközölni lehetne a középtanodák reorganizációját.

Midőn ezen javaslatunkat megpendítjük, még magunk sem tudjuk: melyek azon hiányok és bajok, melyeknek segítni kell és minő módon segíthetni lehelyesebben azokon? — De igenis tudjuk, hogy általában igen sok a baj középtanodai oktatásunkban és azokat, ha csak középtanodáinkat, fokról-fokra, súlyedni nem akarjuk hagyni, haladéktalanul orvosolni kell.

Egyelőre nem levén azonban szándékunk középtanodáink hiányainak taglalásába bocsátkozni, midőn ezt a tekint. szerkesztőség szíveségéből egy más alkalomra tartjuk fenn magunknak, most még csak általánosságban óhajtanánk javaslatunk támogatására, egy-két oly bajt felemlíteni, melyeknek orvoslása nézetünk szerint legkevésbébb tűr halasztást.

Mindenekelőtt igen nagy bajnak látszik az, hogy középtanodáink, tekintve oktatási eszközeiket (az egyes tantárgyakat), nem bírnak egyenlő szervezettel; jóllehet a jog melyet bizonyítványok kiállításában gyakorolnak, egészen egyenlő. Egy másik, szintén jelentékeny baj az, hogy igen sok középtanodán maig sincsenek megvizsgált tanárok, s e szerint a szülők legdrágább kincse: gyermekeik, s azok jövődjé, ha nem is mindig avatatlan, de mindenestre kétes biztonságig kezebe kerül. Nagy a hiány továbbá az elemi iskolai előkészítésben és igen sok a kívánni való még a középtanodai képzésben is; mert mindeddig azon tényezők, melyektől a helyes nevelés leginkább függ, nicsenek kellően szabályozva. — Az oktatási tárgy tüzetes körülírása; az oktatás módszerének legalább főbb vonásainak kijelölése; az egyes tanárok oktatási módszerének megfigyelése, a közös értékelések; a vizsgálatok és főleg az érettségi vizsgálat: mind ezek oly ügyek, melyek legalább ma és minden középtanodában szabályozást és esetleg javítást igényelnek!

Az eddig felszámolt bajok, azt hisszük, mindenkit meggyőzhetnek arról, hogy addig is, míg a középtanodai ügy az országgyűlés elé kerülhet, igen sok elintézni való van e téren. És habár a felhozottakon kívül egyéb bajok is léteznek még, melyeknek orvoslása azonban pénzbeli áldozatokkal jár; addig is, míg anyagi körülményeink jobbrafordulásáig az utóbbiakat háttérbe szorítjuk, legalább az előbbieket, —

a felsoroltak — ügyében tennünk kell! Mert mind az, a mi eddig nálunk a középtanodák ügyében történt, nemcsak javulást nem idézett elő; de sőt sajnós, igen sok helyen zavarokra szolgáltatott okot.

Hisszük és reméljük ép azért, hogy Trefort minister ur meg fog tenni minden kitelhető középtanodáink átalakítása ügyében és a megkezdett művet mesteri tapintattal s fáradságtalan buzgalommal annál is inkább folytatni fogja, mivel nem lehet tudni, vajjon a legközelebbi országgyűlésnek lesz-e ideje és alkalma a középtanodák végleges szervezési ügyében dönteni? Már pedig egy ily ügyet, melynek helyes elintézése rendkívüli horderejű fog lenni nemzetünk jövőjére is, csupán a véletlen esélyeire nem bízhatni.

X.

A választások előtt.

Feladatott M. Várasrhely 19-én 9 ó. 50 p.

A szabadelvű párt 20-án tartja közgyűlését, s kijelöli képviselőit. Közbizalom dr. Knöpfler és Borosnyai személye körül csoportosult. Tisza László és K. Papp Miklós mai vonattal ide érkeztek. Tiszát, ki a vásárhelyi polgárság számos meghívására jött, az indóháznál Borosnyai polgármester fogadta a szabadelvű párt élén, a városban pedig Ajtay Mihály pártelnök üdvözölte. Párhangulat élénk, Knöpfler és Borosnyai megválasztása alig szenvedhet kétséget.

Feladatott Nagy-Enyed 19. 12 ó. — p. d. e. Megérkezett 19. 12 ó. 30 p. d. e.

A szabadelvű párt mai gyűlésén br. Kemény István megtartotta beszámoló beszédét s egyhangulag újlag kikiáltott képviselőjelöltnek.

Kézdivásárhely országos képviselője Pap Lajos folyó hó 16-án érkezett meg. A város értelmes polgárai 30 székéről bándierummal Alsó-csernátónig ment elbebe s zászlókkal feldiszipített ünnepélyes bevonulást rendezett tiszteletére. Este fényes fátylós tisztelgést rendezett ablaka előtt, üdvözlő beszédet Székely János tartott csaknem az egész város jelenlétében. A képviselő meghatottan felelt e megtisztelő serendáért. Számoló beszédét 21-én tartja, ki fog jelöltetni s megválasztása kétségtelen. A választás jul. 3-án lesz. Van remény rá, hogy közfelkiáltással fog megválasztatni.

A főispán Szentiványi Gyula 18-án tartja beiktatását, a város ünnepélyesen fogadja. 100 terítékű diszebbel rendeltetett.

S.-Szt. György, 1875. jun. 17. (Válasz a „Magyar Polgár“ Anonymus nevű tudósítójának.)

Mindenekelőtt engedelmet kérek a „Kelet“ t. szerkesztőjétől, hogy becses lapja hasábjain, olyan ügyet tisztázzon, a melyet nem az ő beleegyezésével zavartak össze. Azonban azt hiszem, nem lesz egészen értéktelen helyreigazító tudósítom, még azoknak sem, kik a „M. P.“ idézett közleményét nem olvasták; mert ha egyebet nem is tartanak meg az egész helyi érdekű tudósításból, csak annyit, hogy miként kell és miként nem szabad a választások alatt magunkat viselnünk, már e sorok írja meg van jutalmazva s a „Kelet“ hasznos szolgálatot tett népünknek.

A mi igazam is, ugyanis azon tapasztalatra vezetett engem, hogy a magyar sájtóságó verálkat, mely a politikai kérdéseknél, a képviselőválasztásoknál annyira sanguinussnak mutatja be magát, a választási szigorú törvények által rendes medrébe tereltetett; vesztegetési kísérletekkel, üzérkedő cselekedésekkel már nem találkozunk. A törvényhozásnak becsületére válik azon sz, mely az adakozó kezeket olyan ügyesen megkötözte. Csak hogy ezzel még nincs mindennek vége. Egy másnemű hydra úti fel fejt, melyet levágni s hogy újból ki ne nőjjön, ellenőrizni; becsületbeli kötelessége minden honpolgárnak. Napjainkban hova-tovább veszélyesebb alakot ölt a népnek sajtó útján való félrevezetése; egyre szaporodnak a hamis tudósítások, melyek ez idő szerint a legbiztosabb kortesfogásoknak bizonyultak be. Ez az utolsó menedék, hova egy desperátus úgy folyamodhatik s ennek asyllumá nem szabad tennünk a hírlapirodalmat; tisztelnünk kell a sajtóvilágban a népet s gondatlanul félrevezetnünk, gondolkozasmódjára ámitásokkal hatnunk nem illik, nem szabad.

A hírlapi tudósítások közül, melyek mostanában a különböző vidékek választási mozgalmairól referáltak, egyet ki kell emelnem, mely városunk politikai életét ismerteti. Ez a „Magyar Polgár“ f. h. 16-iki számában „Anonymus“ aláírással megjelent közlemény.

Hogy annak minden betűje az elsőtől az utolsóig csak hírlapi korteskedés: azt a ki a viszonyokkal közlelebből ismeretes, azonnal be-

látja s annak előválasza után csak számó mosollyal jutalmazhatja azon szegény együgyű kortest, ki a tények leírásánál oly ártatlan fordításokkal járt el. A ki azonban a dolog állásáról ismeretlen, gondolkozássa eshetik Anonymus közleménye felett s könnyen ítéletet mondhat S.-Szt.-György város polgáraitól, kiknek egy része a „corruptio hóset“ Császár Bálintot léptette fel követelőjéül, Legalább a közlemény ezen meggyőződésre vezethető az ismeretlen olvasót. E városnak kérem sokkal értelmesebb közönsége van, minthogy ilyen lealázó bélyeget süthetne valaki homlokára. Sokkal jobban meg tudja fontolni társadalmi helyzetét s honpolgári kötelességét, sem hogy feltehető lenne, miszerint valakit állami érdekei képviselőjének csak azért válaszson meg, hogy itthon ne üljen a nyakán.“ Császár Bálintnak itthoni tevékenysége ellen tudom, van egy néhány embernek kifogása, de hogy épen pártjacsak lárnai akarná őt magáról, azt még az a néhány ember sem merné nyíltan állítani. Nem hiszem, hogy széles Magyarországon akada közönség, mely ilyen szempontból — sutra téve a hazafini érdeket — képviselőt választana.

Göde Károly decsi (Tolna megye) lelkes és ellenjelölthez egyáltalában nem férhet kifogás, ő talpig becsületes ember és tudományosan képzett pap. E sorok írja az ő legnagyobb tisztelői közé tartozik, s még azt is megengedi, hogy a jogtudomány terén jártassággal van és így képviselői mandátumának meg tud felelni. Csak hogy ebből aztán Anonymus csókolni való consequentiával azon eredményt vonja el: ergo Császár Bálint nem megbízható ember. O sancta simplicitas! Anonymus et comp. személyes ellenszere Cs. B. iránt felléptette Gödét képviselőül s a kit — talán épen pártbíve tudósítása nyomán — a „Magyar P.“ köztűzni való bolondnak deklarál, egy ízben most pártfogása alá veszi. Hogy a „M. P.“ akkor egy képzett papról oly drastikus módon beszélt, épen oly helytelenül tette, mint most, mikor — a viszonyokkal ismeretlen lévén — Anonymus hazugságait kinyomatta.

A beszámolási aktusról adott referadája ugyanis betűről betűre gorombán fordított üres léhaság. Annnyira alaptalan, hogy még boszankodni sem tudunk rajta. Neveltséges erőlködés az egész. Azt mondja ugyanis: „Császár B. sokszor utánzengetésre sápadtan betárogott a nagy terembe, hol beszámoló beszédét el kellett volna mondani: megjelenésekor a legkisebb részvét sem nyilatkozott, még saját pártbíveinél sem.“ Mi ott voltunk és elmondhatjuk, hogy Császár Bálintot belépése alkalmával még a Göde pártja is megjelentezte. Anonymus szerint Cs. B. azzal kezdte beszédét: „szólni nem merek... itt az írás olvassátok,“ és kiosztotta el nem mondott beszédét, mi közben a karzat püsszegettett.“ A valóságban pedig szórol-szóra így van: Császár Bálint előre értesült a Veress Gyula (ügyvéd) agitációiról, hogy beszámoló beszédébe bele fognak kiabálni, hogy olyan tüntetéseket követnek el mellette, melyek nem az ő, hanem a város reputációját aláásták volna. Ennél fogva pár óra alatt kinyomatta beszédét s ha késétt megjelenésével a kitűzött idő után, annak oka egyszerűen az volt, hogy a nyomdából kinyomtatott beszédét várta. A karzati püsszegetetés pedig — még ha megtörtént volna is — nem jöhet becsúztatás alá, mert ott egyetlen intelligens embert se lehetett látni.

Azt mondja Anonimus: „Kánnle József megválasztatott ugyanekkor pártbizottsági elnöknek st.“

Erről a gyűlésen szó se volt. Igen kiméletlenül beszél a Császár-párt előadójáról, Gyárfás Samuról is, ki „tomp hangon bizalmat szavazván meg Cs. B-nak, őt képviselőjelöltül kikijáltotta.“ Gyárfás B. egy érdemekben megöszült fő, ki ha nem is tudta monokáját oly élesen, és a magasabb szónoklatban szabályaihoz alkalmazva előadni, mint az ellenpárt szónoka: mindenesetre érdekes és bizalmat keltő jelenség volt.

Ezekhez hasonló rosszakaratu, de a törpesség névetséges fordításokkal Anonymus korteskedni akart. Mi nem vitatjuk egyik képviselőjelölt érdemeit a másik felett; nem referálunk a tudósítónak azon valótlán állítására, mintha pártjában Császár B. iránt a bizalmatlanságot csak a beszámoló beszéd keltette fel, mivel azelőtt jóval elkészítették a „loyalis feyverdek“ terveiket s kimondák, hogy Császár B. nem lesz képviselő, mert nem a mi emberünk,“ megelőgészünk annyival, hogy figyelemzetjük Anonymust, hogy máskor a saját tisztelje és valótlán fordításokkal ne piszkoljon be egy magyar közlőnyt.

Ha Göde, ki nagy pártja (?) hívására Magyarországról közelebb lejön, értesülni fog embereinek illetén működéséről, bizonyára megrestelli a dologot s nem hisszük, hogy egyenes természeténél fogva megköszönné az ilyen emberek ilyen szolgálatait.

Anonymust pedig, dacára annak, hogy „contexti se ipsum frutice“ hangjáról megismertük, a mennyiben hangja „ignotos fallit, notis est derisui.“

□.

